

Homosexualita ve společenském kontextu

Homosexualita je stará jako lidstvo samo a její společenské přijímání se lišilo a liší v různých dobách a v různých kulturách. Společenské postoje k homosexualitě pokrývají širokou škálu od vyložené homofobie (strachu z homosexuálů) až po kladné hodnocení homosexuality jako žádoucího a společensky vhodného chování.

Homosexualita v některých mimoevropských kulturách

Podle amerických výzkumů z 50. let bylo z 76 zkoumaných kultur pouze 27 homofobních (smrtí trestali homosexualitu např. Aztékové a Inkové, ale jinde bylo trestem například pouhé společenské zesměšnění). Zbývajících 49 kultur se k homosexualitě stavělo loajálně nebo homosexuální chování přímo tvořilo součást náboženského, sexuálního a společenského života.

- Na Nové Guinei jsou chlapci ve věku 7–10 uváděni homosexuálním aktem do světa dospělých. Jakmile pak založí rodinu, nesmějí se těchto aktivit nadále zúčastnit.
- Přírodní kmeny v Melanésii umožňují (některé přímo nařizují) navazovat sexuální kontakty s oběma pohlavími, aby lidé měli možnost srovnání.
- Některé kmeny severoamerických indiánů umožňují změnu rodové identity. Jedinci, kteří se cítí spíše příslušníky opačného pohlaví, mohou přijmout opačnou rodovou roli, včetně povinností z ní vyplývajících (u mužů adopce dětí, u žen válečnictví atp.)
- V Mezopotámii, Egyptě i na územích obývaných Židy je doložena mužská prostituce ve starověku. Navzdory praxi se však morálka uvedených kultur stavěla k homosexualitě zamítavě a trestem za homosexuální chování bylo ukamenování.
- V Indii tvoří homosexuálové, bisexuálové a transsexuálové zvláštní skupinu lidí (hidžrů), kteří si uvnitř své komunity utvářejí rodinné vztahy. Rodiče předávají dítě, které je zjevně odlišné, již od útlého věku hidžrům, aby bylo mezi svými a nestávalo se ve většinové společnosti terčem posměchu.
- Islám se staví velmi zamítavě k homosexuálnímu chování, nikoliv však k homosexualitě jako takové. Pokud se gay ožení (homosexualita není považována za překážku) a plní své pevně určené společenské funkce muže, jeho soukromí a případný diskrétní mimomanželský sex nikoho příliš nezajímá. Diskrétní lesbický sex není považován za příliš důležitý a je trestám mnohem mírněji než například cizoložství, protože nemá takové společenské důsledky (riziko nemanželských dětí a majetkových sporů).

Homosexualita ve společenském kontextu

Homosexualita v evropské kultuře

Za zlatý věk homosexuality bývá považováno období starého Řecka. Věřilo se, že dospělý muž homosexuálním stykem předává dospívajícímu chlapci mužnost a sílu. Starší muži z vyšších vrstev vyhledávali a vydržovali své mladé milence, často je adoptovali a umožnili jim společenský vzestup. Podle filosofa Platóna může skutečné souznění nastat pouze ve vztahu mezi dvěma muži, láska mezi mužem a ženou je podle Platóna nižší, přízemnější. Jediný známý případ lesbické lásky představuje básnířka Sapfó, která jako vdaná žena opustila rodinu a odstěhovala se na ostrov Lesbos, kde založila dívčí básnickou školu.

V období Říma byla homosexualita zpočátku přijímána jako „řecký zvyk“ velmi benevolentně, např. do armády byla vybírány přednostně dvojice mužských milenců. Postupně však homosexualita začala být vnímána jako „nedostatek mužnosti“.

Středověk znamenal dlouhou éru odmítání homosexuality pod vlivem židovsko-křesťanské tradice. Dokladem je Karolinský trestní zákoník Karla IV. z roku 1353, podle něhož měly být homosexuální styky krutě trestány. Určité uvolnění přinesla až renesance, kdy se ke stejnopohlavní lásce začali veřejně hlásit významné osobnosti, jako byl například Michelangelo. Homosexualitu připisují historikové i mnohým renesančním papežům.

Na počátku novověku nebyla teoreticky homosexualita tolerována vůbec, navzdory tomu se však značně zvyšuje počet zmínek o její existenci. Na francouzském královském dvoře založila skupina šlechticů řád sodomitů, jehož stanovy zakazovaly členům milostný poměr s ženami.

Teprve na konci 19. století začala širší veřejnost homosexualitu více reflektovat a pro řadu osobností přestalo být existenčně nebezpečné se k ní přiznávat. Poměrně dobře znám je milostný poměr básníků Arthura Rimbauda a Paula Verlaina. Odhalení homosexuálního zaměření však stále mohlo znamenat společenské znemožnění a konec slibně se rozvíjející kariéry. Svědčí o tom případ Oscara Wilda, který byl pro homosexualitu odsouzen na dva roky vězení, bylo zakázáno prodávat jeho knihy (umělecky i lidsky jedinečné), hrát jeho hry a veřejně se o osobě autora zmiňovat. Oproti tomu byla tolerována například homosexualita významného anglického politika Cecila Rhoda.

Nejkrutější pronásledování homosexuálů nastalo v Německu během nacistické éry. Homosexuálové byli již od roku 1934 evidováni v tzv. „růžových seznámech“ a v duchu rasistické ideologie byli viněni za „promrhávání rozplodovací síly mužů“. Během nacismu bylo z homosexuality obviněno přes 50 000 mužů, kteří museli volit buď kastraci, nebo

Homosexualita ve společenském kontextu

deportaci do koncentračních táborů. V koncentračních táborech tvořili homosexuálové zvláštní kategorii označovanou růžovým trojúhelníkem, podle odborných odhadů prošlo tábory asi 10 tisíc homosexuálně orientovaných lidí.

Po 2. světové válce začal v Evropě postupný proces dekriminace homosexuality. V Československu přestalo být homosexuální chování trestné v roce 1961, nadále však platil zákaz sdružování homosexuálně orientovaných lidí. Homosexuální projevy mimo soukromí byly z hlediska legislativy posuzovány jako jednání vzbuzující veřejné pohoršení. Právě nemožnost vyhledat si partnera v důstojném prostředí dostávala homosexuály do nepříznivé sociální situace a nutila je vyhledávat kontakty v nočních parcích, na veřejných záchodcích a podobně. Nízká sociální úroveň takových dobrodružství se stávala příčinou četných psychosociálních problémů homosexuálů a na druhé straně v očích většinové společnosti fixovala dodnes ne zcela překonané stereotypy homosexuála jako asociála, který po nocích obtěžuje ostatní ve veřejných prostorách.

Ke změně společenského klimatu směrem k větší toleranci vůči homosexualitě došlo až v 90. letech. Začala vznikat řada sdružení a klubů pro homosexuály a postupně se prostřednictvím popularizace daří velmi zvolna zvyšovat společenskou míru tolerance vůči homosexualitě. Aktuálními záležitostmi jsou spory o zákon o registrovaném partnerství (nebo partnerském soužití), které probíhají od roku 1996, kdy byl první návrh zákona zamítnut. Prosazení zákona, který by značně zjednodušil život homosexuálních dvojic, však naráží na značné problémy. Při debatách o registrovaném partnerství (partnerském soužití) vychází najevo, že řada publicistů, politiků i příslušníků laické veřejnosti stále zůstává v zajetí iracionálních a neodůvodnitelných předsudků vůči homosexuálům.

V roce 1994 vydal Evropský parlament doporučení členským zemím EU, aby legalizovaly registrované partnerství, a dokonce se těsnou většinou vyslovil pro to, aby registrované páry mohly adoptovat děti. Různé formy registrovaného partnerství jsou dosud uzákoněny v Dánsku (již od roku 1989), Nizozemsku, Finsku, Norsku, Švédsku, Maďarsku, na Islandu, v Belgii, Francii a Německu. Adopci dětí stejnopohlavním párem umožňují dosud pouze islandské zákony.

Homosexualita ve společenském kontextu

Argumenty pro registrované partnerství (partnerské soužití)

- prohloubení lidských práv jedince ve smyslu Všeobecné deklarace lidských práv a ústavní Listiny základních práv a svobod
- zrovnoprávnění sociální menšiny homosexuálů a zlepšení jejich společenského přijímání
- zlepšení postavení homosexuálů v oblasti majetkové a právní (společný majetek, vzájemná vyživovací povinnost, dědictví apod.)
- snížení kriminality a společenské stigmatizace, marginalizace a v důsledku i kriminality homosexuálů
- obohacení pluralitní společnosti o další formy soužití

Časté argumenty proti registrovanému partnerství (partnerskému soužití) a možnosti jejich vyvrácení

- Snížení významu manželství
Instituce manželství je však určena heterosexuálním párům, naopak RP lidem, kteří manželství nemohou nebo nechtějí uzavřít. Zákon o registrovaném partnerství nemá vliv na sňatečnost ve společnosti – není důvod, aby heterosexuálové neuzavírali sňatky při existenci zákona o RP.
- Mravní úpadek společnosti
Není jasné, co je mravním úpadkem myšleno. Registrované partnerství přispěje spíše k trvalosti mezilidských vztahů. Jevy považované za nemravné (sexuální úchyly, pornografie, promiskuita) se týkají homosexuálů stejně jako heterosexuálů.
- Homosexualita je proti božímu řádu (papežský argument, který přejímá řada křesťansky orientovaných politiků).
Lidé svou sexuální orientaci nemohou ovlivnit. Jestliže vše je stvořeno podle božího plánu, pak je i homosexualita božím výtvorem. Podle stejné logiky bychom mohli prohlásit, že proti božímu řádu je například mít modré oči nebo velké uši.

Homosexualita ve společenském kontextu

- Partnerské soužití homosexuálů bude dávat špatný vzor dětem a mít negativní důsledky na jejich psychiku (popř. z nich budou homosexuálové).
Navrhovaný zákon nepočítá s možností adopce dětí, což se často v argumentaci opomíjí. Navíc je velmi nepravděpodobné, že by i výchova dítěte homosexuálním párem měla vliv na sexuální identifikaci jedince – většina homosexuálů se rodí heterosexuálním rodičům. Psychologové se v posledních letech kloní k názoru, že výchova dítěte stejnopohlavním párem v harmonickém vztahu bude v každém případě lepší, než výchova ústavní, a přinejmenším stejně kvalitní jako výchova pouze jedním rodičem.

Postoj Čechů k registrovanému partnerství

	Pro	Proti	Neví
1998	35%	37%	28%
1999	38%	42%	20%
2000	33%	38%	29%
2001	41%	33%	26%

